

Južna Francija in Španija

//Dejan Bordjan in Ana Vidmar

Površina (Španija/Francija): 505.990 km² / 543.965 km²
 Število IBA in delež državne površine: 277 (8,6%) / 391 (32%)
 Št. prebivalcev: 39.371 mio. / 58.841 mio.
 Najvišja točka: Mulhacén 3479 m nm. v. (na celini) / Mt Blanc 4807 m nm. v.

Zanimive vrste ptic:

krajva čaplja (*Bubulcus ibis*), plamenec (*Phoenicopiterus roseus*), marmorna raca (*Marmaroneta angustirostris*), beloglavka (*Oxyura leucocephala*), brkati ser (*Gypaetus barbatus*), rjavi jastreb (*Aegypius monachus*), egiptovski jastreb (*Neophron percnopterus*), španski kraljevi orel (*Aquila adalberti*), lebduh (*Elanus caeruleus*), južna postovka (*Falco naumanni*), španska kotorna (*Alectoris rufa*), grebenasta lisica (*Fulica cristata*), sultanka (*Porphyrio porphyrio*), žerjav (*Grus grus*), velika droplja (*Otis tarda*), mala droplja (*Tetrax tetrax*), sredozemski galeb (*Larus auduini*), črna stepska kokoška (*Pterocles orientalis*), biserna stepska kokoška (*Pterocles alchata*), čopasta kukavica (*Clamator glandarius*), rdečevrata podhujka (*Caprimulgus ruficollis*), španski škrjanec (*Galerida theklae*), sredozemski škrjanec (*Chersophilus dupontii*), mejačica (*Cercotrichas galactotes*), črni kupčar (*Oenanthe leucura*), osočnikova penica (*Sylvia conspicillata*), palčja penica (*Sylvia undata*), južni veliki srakoper (*Lanius meridionalis*), trobentar (*Bucanetes githagineus*)

Zanimive vrste živali:

volk (*Canis lupus*), iberski ris (*Lynx pardinus*), pirenejski vihulj (*Galemys pyrenaicus*), severnoafriška ženeta (*Genetta genetta*)

Zanimive vrste rastlin:

hrast plutovec (*Quercus suber*)

Dejavniki ogrožanja:

intenzifikacija kmetijstva, lov, ribolov, urbanizacija, turizem, namakanje, mikrosportija, električni daljnovodi

Stojiva na cestici sredi ničesar in napejva oči. Nikjer ne duha ne sluha o njih. Pokrajina je nekakšna stepa, odeta v zlate jesenske barve. Zrak napolnjujejo le posamezne kobilice, ki se še niso dodobra ogrele. V daljavi se oglasi krokar (*Corvus corax*). Opaziva, kako nadleguje beloglavega jastreba (*Gyps fulvus*). Napejva oči, a jih ni videti. Zlata barva otežuje iskanje. Vse sva naredila tako, kot je bilo treba. Dokumentarni film je v nama vzbudil zanimanje zanj, na internetu sva našla območje, na zemljevidu pa kraj in cesto, tabla pred narodnim parkom pa naj bi bila dokaz, da so resnično tam. Po občutku sva zavila na ozko cesto in prišla tja, kamor bi morala. Našla sva vasico, center, kjer jih imajo. Zdaj pa stojiva pred dvojno ograjo in zreva v daljavo. Končno zagledam nekaj in rečem: »Tam so!«

7

Opazim majhno piko zelo daleč. Zdaj se zavem, za kakšne razdalje pravzaprav gre. Hitro namerim teleskop v tisto smer in jih vidim. Sprva samo enega, nato pa še dva in še enega. Štirje so, mladi samci. Pogledava si že vse njihove značilnosti, vendar se še noben ne premakne. Končno se začnejo prehranjevati in sprehajati, vendar ves čas opazovanja ostane samo pri tem. Kljub mrzlemu jutru naju to opazovanje ogreje. Ani rečem vse najboljše, in že steče pogovor o najinih vtisih. Opazovala sva przewalske divje konje. Majhno čredo, ki je na težki preizkušnji. Če bodo to preizkušnjo prestali, se bodo priključili drugim, ki že svobodno tekajo po stepah Mongolije. Pod budnim očesom Claudie Feh preostale przewalske konje izbirajo po živalskih vrtovih in jih v centru v Južni Franciji preizkušajo za morebitno življenje v divjini. Center je postavljen na planoti Causse Méjéan, obdani s tremi prečudovitimi kanjoni v narodnem parku Cévennes. Park je znan po izjemni pestrosti živali in rastlin. Videti je mogoče tudi zanimive v skalo vklesane vasice. Je tudi mesto, kjer so uspešno naselili beloglave jastrebe, ki se jim v zadnjem času vse pogosteje pridružujejo rjavi jastrebi (*Aegypius monachus*). Tu sva se na najini poti tudi prvič srečala s španskimi kotornami (*Alectoris rufa*).

Zgodba v Franciji se pravzaprav začne nekje drugje. Pozno zvečer sva se pripeljala v delto reke Rone, v Camargue. Čeprav je ta park v veliki meri spremenjen, je v njem moč videti veliko. Od posebne pasme konj (camarški konji), posebej prilagojene močvirju, pa za bikoborbe rejene bike, nepregledne množice plamenecv (*Phoenicopterus roseus*) in še bi lahko naštevati. Celoten park je ogromen in v njem se zlahka izgubite. Nama je to »uspelo«, in pristala sva na neskončno dolgi peščeni plaži, ki sva si jo delila z dvema Švicarjema. Večeri v Camargueu so zaradi komarjev v jesenskih mesecih peklen-

ski. To sva izkusila pri večernem umivanju zob, ko naju je roj teh žuželk najprej pognal kar oblečena v morje, temu pa sta sledila hiter tek proti šotoru in srdito pobijanje komarjev, ki so se skupaj z nama prikradli v šotor. Po lagunah v parku sva opazovala velike škurhe (*Numenius arquata*), sabljarke (*Recurvirostra avosetta*), zalivske galebe (*Larus genei*), prodnike (*Calidris* sp.), deževnike (*Charadrius* sp.) in prosenke (*Pluvialis* sp.). Na morju sva opazovala kričave čigre (*Sterna sandvicensis*) in gage (*Somateria mollissima*), na bolj sušnem delu pa zlatovranko (*Coracias garrulus*) in rjavega škarnika (*Milvus milvus*). Iz Camarguea sva se napotila proti severu ob toku Rone navzgor. Po mnogih platanovih drevoredih sva prisopihala do čudovite reke Ardeche, ki teče po veličastnem istoimenskem kanjonu. Po celotni dolžini kanjona je speljana cesta z mnogimi postajališči na ključnih mestih. Sapo jemajoči pogledi na kanjon so naju prepričali, da se morava po reki spustiti s kanujem. Lepoto območja sta nama dopolnila dva kragulja orla (*Hieraetus fasciatus*), ki sta poplesovala v zraku. Zvočno spremljavo jima je dajal še mlad sokol selec (*Falco peregrinus*). Pri večerji sta se nama pridružili še zvedava šoja (*Garrulus glandarius*) in radovedna lisica (*Vulpes vulpes*), slednja naju je začudeno gledala z razdalje treh metrov. Spust po reki se začne pri veličastnem Pont d'arc, ki je pravzaprav večja različica našega malega naravnega mosta v Rakovem Škočjanu. Začetku spusta s kanuji je sledilo 30 km čistega užitka s pojočimi povodnimi kosi (*Cinclus cinclus*) in velikim številom zelenih žoln (*Picus viridis*). Reka, ki teče tik pod dvestometrskimi skalnimi stenami, številne ribe, več metrov visoka prodišča, meandri, brzice in skoraj popolna tišina so na naju naredili močan vtis. Hladnega naju ni pustila niti lesna sova (*Strix aluco*), ki je pela tik nad najinim šotorom. Le stežka sva zapustila ta kanjon, vendar so bile pred nama nove dogodivščine.

Zemljevid:

Uporabljen z dovoljenjem »The General Libraries, The University of Texas at Austin«.

- 1: Jutranji pogled na camarške konje
- 2: Metulj *Charaxes jasius* na črničevju (*Quercus ilex*)
- 3: Odmaknjen magot med iskanjem za semeni in nevretenčarji
- 4: Pogled na ostenje Peña falcon nad reko Tajo. Tu gnezdi kolonija 80 beloglavih jastreb (*Gyps fulvus*).
- 5: Znamenite kaskade slavnega umetnika Antonia Gaudia v parku Ciutadella v Barceloni
- 6: Zaspani przewalski divji konj v jutranjem soncu

7: Pogled na ostenje in ponosno skalnato katedralo z reke Ardeche

vse foto: Dejan Bordjan

8

9

10

11

12

8: Mala bela čaplja (*Egretta garzetta*) na prestolu iz slanuš v solinah Camarguea

9: Zaupljive sabljarke (*Recurvirostra avosetta*) med jutranjim počivanjem med plamenci (*Phoenicopterus roseus*)

10: Najin kanu pod naravno znamenitostjo reke Ardeche Pont d'arc

11: Nepričakovani gost alpskih pašnikov v narodnem parku Cévennes – kačarj (*Circus gallicus*)

12: Pusta pokrajina na osrednjem delu planote Causse Méjéan – pašnik za przewalske divje konje

vse foto: Dejan Bordjan

Narodni park Cévennes, najina naslednja destinacija, naju je pozdravil z zorečimi kostanji. Zaloge, ki sva si jih tu nabrala, so zadostovale do konca potovanja. Pokrajina v parku je tako različna, da sprva nisva mogla verjeti, da je v tem parku stepa. Vozila sva se med kostanji, po vresiščih, med alpskimi pašniki s kačarji (*Circus gallicus*), po kanjonih in čez bistré potoke, ki jih je bilo treba izkoristiti za kopanje. Tudi kamninska podlaga od karbonatov do silikatov je v tem delu zelo raznolika. Razlike med kamninami so lepo prikazane v veličastnih kanjonih, ki razmejujejo vmesne planote, imenovane Causse. Tu sva tudi naletela na junake uvodne zgodbe.

Prvi stik s špansko naravo sva imela v zalivu Roses, v katerem stisnjen med pozidano obalo leži Parc natural dels Aiguamolls de l'Emporda. V želji, da ohranijo zadnje koščke obalnega močvirja, so se odločili ohraniti ta del obale, ki je od preostalega dela ločen z dvema rekama. Ti dve reki tudi narekujejo vodno dinamiko v parku. Ko je dosti vode, reki poplavljata in pomagata ohranjati močvirje, v preostalem delu leta pa voda doteka v močvirja le prek visokih plim. Tako je v namočenem delu leta voda v lagunah in jezercih »sladka«, v preostalem delu leta pa slana. Park je poleg ohranjanja narave namenjen tudi izobraževanju. Po celotnem parku so informativne table, pri samem centru parka pa so tudi mlake, namenjene izobraževanju. Lep del parka so tudi del leta poplavljeni travniki, kar s pridom izkorišča večje število gnezdečih belih štokeljev (*Ciconia ciconia*). Kljub sušnemu delu leta so bile lagune polne ptic, ki so se sprehajale med pasočim govedom in konji, ali pa so čofotale po preostalih mlakah. Med temi konji sta bila tudi dva zaspana žrebička. Ko sta se zbudila, je eden zaspno odracal k mami in se priklopil. Drugi žrebiček pa je v iskanju svoje mame zagnal paniko in v polnem galopu v zrak dvignil jato prestrašenih belih štokeljev, med katerimi je stal zbegani žerjav (*Grus grus*). Druge ptice tega območja

so bili črni škorci (*Sturnus unicolor*), svilnice (*Cettia cetti*), kozice (*Gallinago gallinago*), togotniki (*Philomachus pugnax*), močvirski (*Tringa glareola*) in mali martinci (*Actitis hypoleucos*), pribe (*Vanellus vanellus*), kravje čaplje (*Bubulcus ibis*) in rjavi lunji (*Circus aeruginosus*). V lagunah sva imela priložnost opazovati lisico, ki se je vtihotapila med race, in kako jo je neustrašna mala bela čaplja (*Egretta garzetta*) odgnala. Zanimivo je bilo tudi na obali, kjer so komatnim (*Charadrius hiaticula*) in beločelim deževnikom (*Charadrius alexandrinus*) delali družbo peščenci (*Calidris alba*). Tudi tu naju je ponoči pozdravila lesna sova.

Po dveh sicer zanimivih, a utrujajočih obiskih velemest (Barcelona in Valencie) sva se odločila za dva dni počitka na jugovzhodnem delu Španije v Cabo de Gati, kjer leži istoimenski naravni park. V njem in v še kar daljni okolici se razteza prava polpuščava, ki se s črnimi plažami sreča s Sredozemskim morjem. Tukaj sva si ogledala tudi podvodni svet na sredozemskih obalah Španije. To, kar sva videla v akvarijih Oceanografika v Valenciji, sva tu videla v naravi. Ogromne jate vseh mogočih rib, hobotnice, morske trave, rakovice in žal tudi prelepe meduze. Ptičji svet je v tem delu leta precej nevpadljiv, vendar sva ga še vedno nekaj videla. Med neavtohtonimi agavami so se potikali nič kaj sramežljivi črni kupčarji (*Oenanthe leucura*). Po žicah so posedali črni škorci, puščavci (*Monticola solitarius*) in osamljen južni srakoper (*Lanius meridionalis*). Med redko vegetacijo so se sprehajale kite španskih kotorn, čopasti (*Galerida cristata*) in španski škrjanci (*Galerida theklae*). Na obcestnem znaku sva splašila čuka (*Athene noctua*). V zraku sva opazovala selitev malih orlov (*Hieraaetus pennatus*). Naštela sva jih dobrih deset svetle in temne barvne oblike. Žal pa nisva naletela na nekatere evropske posebnosti, ki tukaj gnezdi, kot so sredozemski škrjanec (*Chersophilus duponti*), trobentar (*Bucanetes githagineus*) in kragulji orel. Sva pa zato

13

14

15

16

17

18

imela toliko bolj burno noč. Nekatje sredi noči, med spanjem na plaži pod premnogimi zvezdami, naju je zbudila skupinica srednje velikih sesalcev, katerih vrstne pripadnosti nisva mogla ugotoviti. Sledi so nakazovale, da je šlo za nočni pohod parkljarjev. Naslednji dan sva izkoristila še za ogled majhnih opuščanih solin na jugozahodnem delu parka. Občutek sva imela, da sva v pomanjšanem parku Camargue, nekakšni maketi. Majhna vodna površina je bila prepolna plamencev in raznoterih pobrežnikov. Od tod sva se namenila mimo Granade do Jereza.

Po obisku Granade, Gibraltarja in njegovih magotov (*Macaca sylvanus*) ter svetovno znane kraljeve Andaluzijske šole jahanja v Jerezu (zelo vredno ogledal) sva obiskala še naravni park Monfragüe v Extremaduri. Največji vtis na naju je naredila noč, ki sva jo preživela nekoliko južneje od parka. Šotor sva si postavila na lepo urejenem postajališču. Na postajališču je bila tudi majhna pipa s pitno vodo, kar je v španski jesenski »pustoti« prava redkost. V tej vodi sva našla tudi vrsto žabe, ki je pri nas ni mogoče najti. Pred spanjem sva v daljavi slišala klic konjev ter teritorialno oglašanje velikega skovika (*Otus scops*) in velike uhariče (*Bubo bubo*). Drugi dan sva naredila še manjši potep po suhi strugi in opazovala še nespeljane mladiče kavk (*Corvus monedula*), južnega velikega srakoperja in skalne lastovke (*Ptyonoprogne rupestris*) na mostu. Sam park ima zanimivo zgodovino. Tu je svojčas potekala trgovska pot, ki je vodila čez roparsko ozemlje. To je bil razlog, da so zgradili vasico, kjer so potem živeli samo policisti. Park je bil v preteklosti tudi popolnoma gol, brez vegetacije. Da bi ga ozelenili, so naselili evkaliptuse, ki so zadevo še poslabšali. Evkaliptus namreč spodbuja nastajanje in razširjanje požarov. Zato danes park propagira in uresničuje program renaturacije, objave o milijonskih sredstvih Evropske unije pa so razobešene po celotnem parku. Imajo tako imenovane stopnje od evka-

liptusovega gozda do prave in izvorne sredozemske makije. Sicer pa so tu prava atrakcija parka jastrebi. Za egiptovskega (*Neophron percnopterus*) sva bila malo prepozna, pač pa naju je pozdravila stotnija beloglavih in desetnija rjavih. Beloglavci so tako rekoč po celotnem parku in videti je mogoče tudi nekaj njihovih kolonij. Pod eno tako sva opazovala košuto (*Cervus elaphus*) z letošnjim mladičem. Pri rjavem jastrebu je moč videti gnezdo, ki sta ga skrbna starša spletla na zelo opaznem mestu. Imela sva priložnost videti še nepopolno osamosvojenega letošnjega mladiča, ki se je vrnil na gnezdo. Zanimivost parka sta tudi dve izjemni redkosti: španski kraljevi orel (*Aquila adalberti*) in iberski ris (*Lynx pardinus*). Oba imata v parku majhno populacijo in vsaj za risa velja, da je ta populacija mnogo premajhna. Pred odhodom iz parka sta naju pozdravili še dve neustrašni lisici, ki sta naju spremljali z razdalje nekaj metrov. V njuni bližini pa so se hranile še modre srake (*Cyanopica cyanus*).

Pot nazaj je minila v zapuščanju deheze, v opazovanju ogromnih jat kravjih čapelj, rjavih škarnikov in smrdokavr (*Upupa epops*), ob ugotavljanju, da je osrednji del Španije posejan z vetrnicami in še bolj številnimi beloglavimi jastrebi. Na poti nazaj sva imela tudi edino srečanje s policisti, ker sva z avtomobilom zaprla kolovoz, medtem ko sva letala za dvema planinskima orloma (*Aquila chrysaetos*) v zmoti, da gre za španskega kraljevega orla. Polno smeha in napetosti je bilo nenamerno zgubljanje po Madridu. Pozno ponoči sva prišla nazaj v mrzlo in oblačno Slovenijo; edino, kar naju je še gredo, je bila misel na ponoven obisk sončnih dežel zahodnega Sredozemlja. ●

13: Pogled na stik med polpuščavskim rastjem naravnega parka Cabo de gata – Níjar in Sredozemskim morjem

14: Črni kupčar (*Oenanthe leucura*) se skriva med suhim listi agav.

15: Za trenutek prekinjena velika gostija beloglavih jastreb (*Gyps fulvus*) na kravi

16: Rjavi jastreb (*Aegypius monachus*) nad Peña falcon

17: Neustrašna lisica (*Vulpes vulpes*) med počivanjem nedaleč od ceste

18: Modra sraka (*Cyanopica cyanus*) si je ogledovala še zadnje sončne žarke.

vse foto: Dejan Bordjan